

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖЖІ

Збірник матеріалів
III Міжнародної науково-практичної конференції

15-16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
педагогічний факультет, кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

у партнерстві з:

Творчою навчально-науковою лабораторією «Гірська школа Українських Карпат»
Центром інноваційних освітніх технологій «PNU Eco-System»
Науково-дослідною лабораторією «Історії та методології психології»
Коломийським навчально-науковим інститутом Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
Інститутом педагогіки Вроцлавського університету (м. Вроцлав, Республіка Польща)
кафедрою соціальної педагогіки Університету Марії К'юрі-Скłodовської в Любліні (Республіка Польща)
Державною академією прикладних наук в Кошаліні (Республіка Польща)
Університетом HOHSCHULE (м. Кобленц, Німеччина)
Інститутом формування характеру (штат Техас, США)
Варненським Університетом Менеджменту (Болгарія)
Університетом Тушіа (Вітербо, Італія)
Закарпатським угорським інститутом імені Ференца Ракоці II
Комунальним закладом «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Луганським національним університетом імені Тараса Шевченка (м. Полтава, Україна)
Львівським національним університетом імені Івана Франка
Ніжинським державним університетом імені Миколи Гоголя
Полтавським національним педагогічним університетом імені В. Г. Короленка
Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна)
Хмельницькою гуманітарно-педагогічною академією
Черкаським державним технологічним університетом
Івано-Франківським фаховим коледжем Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Коломийським педагогічним фаховим коледжем Івано-Франківської обласної ради
Педагогічним фаховим коледжем Львівського національного університету імені Івана Франка
Чортківським гуманітарно-педагогічним фаховим коледжем імені Олександра Барвінського

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖЖІ

збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції
з нагоди Міжнародного дня сім'ї
та 20-річчя створення кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

15-16 травня 2025 року

Івано-Франківськ
НАІР
2025

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Pedagogical Faculty, Department of Social Pedagogy and Social Work

in partnership with:

Creative Educational and Scientific Laboratory «Mountain School of the Ukrainian Carpathians»
Center for Innovative Educational Technologies «PNU Eco-System»
Research Laboratory «History and Methodology of Psychology»
Kolomyia Educational and Scientific Institute of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
The Institute of Pedagogy of the University of Wroclaw (Wroclaw, Republic of Poland)
The Department of Social Pedagogy of the Marie Curie-Sklodowska University in Lublin (Republic of Poland)
The State Academy of Applied Sciences in Koszalin (Republic of Poland)
HOHSCHULE University (Koblenz, Germany)
Institute for Character Formation (Texas, USA)
Varna University of Management (Bulgaria)
Tuscia University (Viterbo, Italy)
Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rákóczi II
Communal institution «Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council
Luhansk National University named after Taras Shevchenko (Poltava, Ukraine)
Ivan Franko National University of Lviv
Mykola Gogol State University of Nizhyn
V. G. Korolenko National Pedagogical University of Poltava
Mykhailo Dragomanov National University (Kyiv, Ukraine)
Khmelnyskyi Academy of Humanities and Pedagogy
Cherkasy State Technological University
Ivano-Frankivsk Professional College of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Kolomyia Pedagogical College of the Ivano-Frankivsk Regional Council
Pedagogical College of Ivan Franko National University of Lviv
Chortkiv Humanitarian and Pedagogical College named after Oleksandr Barvinsky

CURRENT TRENDS OF SOCIAL WORK DEVELOPMENT IN UKRAINE AND ABROAD

a collection of conference materials,
collection of materials from the III International Scientific and Practical Conference
on the occasion of International Family Day
and the 20th anniversary of the creation of the Department of Social Pedagogy and
Social Work

May 15-16, 2025

Ivano-Frankivsk
HAIP
2025

*Рекомендовано до друку вченою радою педагогічного факультету
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
(протокол № 12 від 19 червня 2025 р.)*

Рецензенти:

Корнят В. С. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

Казакова Н. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Редакційна колегія:

Михайлишин Г. Й. – доктор філософських наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Зозуляк-Случик Р. В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Сабат Н. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Сабат Н. І. – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи в Україні та зарубіжжі : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди Міжнародного дня сім'ї та 20-річчя створення кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, м. Івано-Франківськ, 15–16 травня 2025 р. / за ред. Г. Й. Михайлишин, Р. В. Зозуляк-Случик; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. 402 с.

ISBN 978-617-8768-12-6

До збірника увійшли тези доповідей та повідомлень учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи в Україні та зарубіжжі». У роботах розглянуто питання сучасної сім'ї в контексті викликів російсько-української війни (2014 – 2025); розвитку соціальних послуг і сервісів в Україні та зарубіжжі; роботи соціальних працівників у контексті викликів російсько-української війни, у т.ч. у сфері підтримки ментального здоров'я; методики і технології соціально-педагогічної діяльності; основних напрямів підготовки фахівця в умовах суспільних реформ; ролі соціальної роботи в повоєнній відбудові України.

Збірник адресовано науково-педагогічним та педагогічним працівникам, психологам, соціальним педагогам/працівникам та всім, хто зацікавлений у розвитку соціальної роботи.

Матеріали розміщено в авторській редакції. Відповідальність за зміст матеріалів, їхню відповідність вимогам чинного правопису і достовірність фактів та статистичних даних несуть автори.

ISBN 978-617-8768-12-6

© ПНУ, 2025

бути доповнена спеціалізованими дисциплінами і практичними навичками, направленими на роботу зі сім'ями учасників бойових дій. Це забезпечить глибше розуміння потреб цих родин і сприятиме формуванню не лише професійної компетентності, а й моральної відповідальності педагога у підтримці таких дітей [2].

Не викликає заперечення наукова обґрунтованість висновку про те, що сьогодні сім'ї учасників бойових дій потребують психологічної допомоги і не тільки, а майбутні вихователі – професійної підготовки до роботи з такою категорією населення. Таким чином, у сучасній психологопедагогічній літературі виявляється тенденція підвищеної уваги до професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій, до компетентності майбутнього педагога з позицій інтегративних професійно значущих якостей.

Тому, дослідження з професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій набуває універсальної актуальності, бо вона проектується особливим чином на вивчення питань розвитку комунікативної компетентності особистості. У свою чергу, компетентність майбутнього вихователя/педагога визначає його професійні якості при роботі з сім'ями учасників бойових дій, адже вмотивованість і ефективність професійної діяльності майбутніх вихователів визначаються здатністю об'єктивно оцінювати актуальний рівень своєї компетентності при роботі з сім'ями учасників бойових дій.

Здійснене нами дослідження не вирішує всіх питань в плані підготовки майбутніх вихователів до роботи з молодими сім'ями, що потребують правового забезпечення. Перспективи подальшої розробки потребують питання психологопедагогічної допомоги майбутніх вихователів/педагогів сім'ям учасників бойових дій.

Список використаних джерел

1. Батищева Г. Зайцева З. Робота соціальних служб для молоді з молоддю сім'єю : метод. рекомендації. Київ : А.Л.Д., 1996. 100 с.
2. Довга М. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують правового забезпечення: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Івано-Франківськ, 2021. 260 с..
3. Співпраця батьків та вчителя початкової школи / упоряд. М. Козіцька М. : Вид. група «Основа», 2009. 110 с.

Тетяна РАВЛЮК,
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки та соціальної роботи,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

Андрій ТАТАРЧУК,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, АДАПТАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

У 20-х роках ХХІ століття українська шкільна освіта опинилася в умовах багатовимірної кризи, спричиненої повномасштабною війною, внутрішньою міграцією, психологічною травматизацією дітей та педагогів, а також загальним переосмисленням ролі школи в суспільстві. У таких умовах питання адаптації освітнього процесу до реалій часу набуло не просто академічного, а життєво важливого значення. Інноваційні підходи, що раніше розглядалися як перспективні або експериментальні, стали необхідністю щоденної практики.

Особливої актуальності набуває якісна професійна підготовка педагогів до роботи в нестабільному середовищі: володіння цифровими технологіями, вміння забезпечити психологічну підтримку учнів, використання гнучких методик навчання тощо. Умови дистанційного або змішаного формату навчання, швидка трансформація навчальних програм, а також потреба в інклюзивних підходах роблять розвиток освітніх інновацій ключовим фактором стійкості системи загальної середньої освіти.

Проблематика освітніх інновацій в умовах кризових ситуацій останніми роками стала об'єктом активного наукового осмислення. Зокрема, авторський колектив за науковою редакцією д. пед. н., проф. Л. Ребухи проаналізували застосування інноваційних технологій навчання в умовах модернізації сучасної освіти. Педагогічні інновації досліджували Л. Буркова, І. Іванюк, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларін, О. Овчарук, С. Харченко та ін.

С. Богданов, О. Бойко, К. Гуцол, С. Кузікова, Г. Лазос, Т. Титаренко, Т. Щербак, О. Чиханцова та ін. здійснили глибокий теоретичний аналіз понять стресостійкості та життєстійкості як ключових компонентів адаптаційного потенціалу особистості в умовах кризи. Науковці Н. Вааранен-Валконен, Н. Заварова, В. Зливков, С. Лукомська та ін. розробили практико-орієнтовані психологічні програми та методики, що мають на меті зменшення психоемоційних наслідків війни для дітей і дорослих.

О. Топузов, О. Малихін, Н. Арістова, С. Алексєєва, Р. Попов, О. Барановська, Л. Шелестова висвітлили актуальні аспекти індивідуалізації навчального процесу в закладах загальної середньої освіти, у т.ч. теоретико-методологічні засади його впровадження в сучасній освітній практиці.

У низці наукових праць (Ю. Грищенко, Н. Ничкало, С. Соломаха та ін.) систематизовано позитивний досвід практичної підготовки майбутніх учителів окремих спеціальностей з урахуванням актуальних викликів сьогодення.

Зважаючи на актуальність проблеми, метою статті є висвітлення специфіки професійної підготовки педагогів для застосування сучасних освітніх інновацій в українських школах у кризових умовах.

З огляду на воєнний стан, внутрішнє переміщення населення та зростання психологічного навантаження на учнів і вчителів, педагогічна діяльність вимагає нових компетентностей, методів роботи та особистісної стійкості. Відповідно, це формування повинно враховувати критерії оцінювання освітніх інновацій. Узагальнений підхід таких критеріїв запропонували І. Іванюк та О. Овчарук [1, с. 32]:

- ✓ «новизна (наявність/відсутність аналогів у вітчизняній освітній практиці);
- ✓ масштабність (охоплення перетвореннями системи освіти);
- ✓ актуальність (розв'язання значущих актуальних проблем навчального закладу);
- ✓ відповідність цілям освіти, освітнім потребам споживачів освітніх послуг, заявленим цілям і завданням перетворень; результативність (підвищення якості освіти, освітніх послуг, покращення в діяльності освітніх закладів у результаті запровадження інновації);
- ✓ ефективність (відповідність результатів упровадження інновації об'єктивно існуючим ресурсам)».

Аналіз наукової літератури виявив, що в системі загальної середньої освіти використовуються інновації практичного та теоретичного рівнів. Наприклад, такими технологіями автори називають: технології особистісно-орієнтованого освітнього процесу, інтерактивні технології, технологія формування творчої особистості, дистанційні та медіа-технології та ін.

Ключовими орієнтирами для модернізації професійної підготовки педагогів стають:

- розвиток цифрової компетентності;
- вміння викладати в умовах змішаного або повністю дистанційного навчання;
- формування навичок кризового менеджменту;
- здатність надавати емоційну підтримку учням та працювати в умовах невизначеності.

Програми підготовки й підвищення кваліфікації педагогів дедалі частіше фокусуються на інтеграції освітніх інновацій у практику ЗЗСО. Зокрема, впроваджуються мінікурси та тренінги, що орієнтовані на:

- створення індивідуальних освітніх траєкторій;
- використання платформ ClassDojo, Moodle, Google Workspace for Education;
- впровадження інклюзивних та травма-орієнтованих методик.

Такі програми пропонуються не лише державними інституціями (ЗВО, ППО), а й громадськими організаціями (наприклад, «EdCamp Ukraine», «Освіторія», «Smart Osvita»), які забезпечують доступ педагогів до новітніх освітніх практик у гнучкому та доступному форматі.

Одним із пріоритетів стає розвиток життєстійкості педагогів – уміння діяти ефективно попри стрес, зберігати професійну мотивацію, адаптуватися до змін. У відповідь на це з'являються спеціалізовані програми підтримки, серед яких – психологічне консультування, супервізія, методики саморегуляції та збереження емоційного ресурсу.

Не менш важливим є формування нової педагогічної ідентичності, де вчитель виступає не лише як транслятор знань, а як фасилітатор, ментор і координатор індивідуального навчального поступу учня. Такий підхід вимагає нових професійних установок, готовності до командної роботи, постійного самонавчання та обміну досвідом із колегами.

Отже, в умовах воєнного часу та загальнонаціональних викликів система професійної підготовки педагогів закладів загальної середньої освіти демонструє ознаки швидкої адаптації та інноваційної гнучкості. Вона трансформується у напрямі стійкої, цифрово грамотної, психологічно зрілої педагогіки, що здатна ефективно відповідати на виклики сучасності.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48105/3/монографія_Інноваційні%20технології%20навчання%20в%20умовах%20модернізації%20сучасної%20освіти.pdf

2. Теорія і практика індивідуалізації навчання в умовах змішаної форми організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти / [авт. кол.: О. М. Топузов, О. В. Малихін, Н. О. Арістова, С. В. Алексєєва, Р. А. Попов, О. В. Барановська, Л. В. Шелестова]; за наук. ред. д. пед. н., проф. О. В. Малихіна. [Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 1099 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743967/1/Монографія_Дидактика_2024.pdf

Сергій СИДОРІВ,

*викладач Івано-Франківського фахового коледжу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)*

Лідія СИДОРІВ,

*викладачка Івано-Франківського фахового коледжу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР РЕЗИЛЕНТНОСТІ СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Підготовка педагогів є стратегічним завданням держави, від якісної та кількісної складових якої залежить ефективність її структур та механізмів, а